

Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest
De Heer A. GOFFART
Directeur
B.R.O.H. – Directie Stedenbouw
CCN-Vooruitgangstraat 80-bus 1
1035 Brussel

U/ref. : 04/PFD/156417
O/ref. :AVL/ah/BXL-2.1468/s375
Bijlage : 1 dossier met xxx plannen

Brussel,

Mijnheer de Directeur,

Betreft : BRUSSEL. Hopstraat 28. Voormalige papierfabriek Ed. Haseldockx & Cie.
Dossier behandeld door A. Goffart bij de D.S. en S. Duquesne bij de D.M.L.

In antwoord op uw brief van 3 augustus met bovengenoemde referentie, ontvangen op 11 augustus 2005 hebben wij de eer u te melden dat onze Commissie tijdens haar vergadering van 7 september 2005 over hoger vermelde werken ongunstig advies heeft uitgebracht.

De aanvraag beoogt het inrichten van opslagzalen en een lesszaal voor het Rijksarchief (fase III) in de voormalige papierhandel Ed. Haseldonckx. Deze gebouwen kwamen tot stand in vier bouwfases. De kern ervan wordt gevormd door de constructies n.o.v. F. Bodson uit 1912 waaronder het erg karakteristieke hoekhuis aan de Hopstraat. Het complex werd vervolgens uitgebreid door architect J. Diongre in 1920 en 1939 en tenslotte door L. Mercenier in 1959 naar een voorontwerp van J. Diongre uit 1947. Het gebouw bekleedt een interessante plaats in het oeuvre van de betrokken architecten en bezit bovendien een belangrijk ruimtelijk en constructief potentieel. De voormalige papierhandel is dan ook uitermate geschikt als archiefruimte. Tot voor kort deed het gebouw dienst als opslagruimte voor de archieven van de Europese Commissie en de KCML heeft dit programma altijd ondersteund.

Bij besluit van 5/07/2001 werd het gebouw ingeschreven op de bewaarlijst voor de gevels, het dak en de dragende structuur, alsook voor de inkomhal, de traphal en de kantoren op niveau +1 met schoorstenen en lambrisering. Rond 2000 werd het gebouw heringericht voor de Europese archieven. De aanvraag betreffende die werken (fase II) werd door de Commissie onderzocht tijdens haar vergaderingen van 02/02 en 15/03/2000. In de huidige aanvraag ontbreken echter duidelijke plannen van de bestaande toestand en het dossier geeft geen uitsluitsel over de mate waarin de werken toen werden uitgevoerd.

Wel blijkt uit de aanvragen voor de fases II zowel als III dat de ruimte door de bouwheer wordt benut op grond van louter functionele overwegingen zonder rekening te houden met de oorspronkelijke plannen. Voor de Commissie is het voorliggende ontwerp daarom onaanvaardbaar. Zij merkt op dat de voorliggende indeling van de ruimten volgt enkele jaren na het verwijderen van de oorspronkelijke indeling. Tijdens fase II werd de voormalige papierhandel omgevormd tot lege plateaus die nu naar willekeur heringericht worden.

Door het potentieel van het bestaande gebouw beter te benutten zou men de inrichting van kwaliteitsvolle archiefruimten kunnen koppelen aan het behoud van het erfgoed. De Commissie vraagt

dan ook de bouwheer en de gebruikers te kunnen ontmoeten om te komen tot een verzoening van beide aspecten. In afwachting brengt zij volgende bemerkingen uit en vraagt ze bepaalde bijkomende inlichtingen.

De voor het publiek toegankelijke ruimten

De aan de archieven en de leeszaal voorbehouden zone wordt in het ontwerp ingericht en afgebakend door middel van gipskartonnen wanden. De bestaande heuphoge balie wordt doorbroken en omgevormd tot ingang van de leeszaal terwijl elders nieuwe balies worden aangebracht.

Aangezien deze optie geen rekening houdt met de bestaande indeling, heeft dit nadelige gevolgen voor de conservering van de door Diongre ontworpen en gevrijwaarde toegangshall. De Commissie vraagt daarom de organisatie van de ruimtes te herzien en daarbij rekening te houden met volgende punten:

- mocht de plaatsing van bijkomende wanden noodzakelijk zijn dan moeten de plannen de verankering van de wanden in de beschermde elementen nauwkeurig detailleren;
- in het verlengde van de toegang bevond zich oorspronkelijk een gang die naar de (ge vrijwaarde) kantoren leidde en waarop tevens de monumentale trap uitgaat. Deze gang wordt nu onderbroken door de plaatsing van een wand voorzien van een volledig onaanpaste dienstdeur. De Commissie vraagt de gang over zijn volledige lengte te herstellen;
- door de voormalige gang als zodanig bij het ontwerp te betrekken, wordt het mogelijk de leeszaal zodanig te organiseren dat de lage, met roodmarmer beklede scheidingsmuurtjes behouden blijven zonder ze te doorbreken;
- het geheel van de muurtjes wordt in het ontwerp voorzien van glazen scheidingsmuren tot aan het plafond: de Commissie vraagt dit te vermijden. Ze merkt op dat deze heuphoge elementen daardoor zouden verdwijnen terwijl elders in de ruimte dan weer infobalies aangebracht worden. Mochten de glazen wanden echt onontbeerlijk zijn, dan moet het dossier nauwkeurige gegevens verstrekken over de materiaalkeuze, de indeling en de verankering;
- de vloer van de hall wordt in het ontwerp met twee verschillende materialen bekleed. Dit heeft een negatieve visuele invloed op de ruimte en moet vermeden worden. De Commissie vraagt trouwens meer inlichtingen betreffende de impact van de nieuwe vloerbekleding op de patrimoniale elementen zoals de deuren en de elementen in roodmarmer;
- op de hele 1ste verdieping wordt een vals plafond voorzien op ca. 80 cm van de bestaande zoldering. Niet alleen wordt daardoor de karakteristieke betonstructuur aan het gezicht onttrokken maar het plafond zal ook een negatieve impact hebben op de gevrijwaarde hall. Meer bepaald het bovenlicht boven de toegangsdeur wordt gedeeltelijk afgedekt en de bestaande ronde zuilen en pilasters worden aan de bovenzijde geamputeerd. De verhoudingen van de bestaande volumes worden daardoor erg gewijzigd. Een eventueel vals plafond moet dan ook meer rekening houden met de bestaande toestand en deze ingreep moet d.m.v. detailplannen worden geïllustreerd.

Brandsas

Uit het verslag van de D.M.L. blijkt dat om veiligheidsredenen eventueel een brandsas voorzien moet worden rond de trap die naar de tweede verdieping. De Commissie vraagt allereerst te onderzoeken of voor deze voorziening geen alternatief bestaat. Mocht de compartimentering van het gebouw om veiligheidsredenen noodzakelijk zijn, dan vormt dit de uitgelezen gelegenheid om de gang in zijn vroegere vorm te herstellen en dus de indeling en compartimentering op elkaar af te stemmen.

Voorgevel

Volgens het effectenverslag is de gevelrestauratie uitgevoerd in de vorige bouwphase. Daarbij werden de dubbele ramen aan de binnenzijde van het gebouw vervangen en/of aangevuld. Aan het buitenschrijnwerk werd nauwelijks geraakt. De Commissie dringt aan op een regelmatig onderhoud

van de buitenramen. Zij kan niet aanvaarden dat het bij gebrek aan onderhoud op termijn zou vervangen worden. Een stratigrafische studie zou eveneens inlichtingen moeten verstrekken over de oorspronkelijke kleur.

De Commissie herhaalt ook haar vraag om de bestaande rolpoort te verwijderen en te vervangen door traliewerk en de inkompartij te restaureren (trap, deuren, sas, enz.) De Commissie vraagt meer inlichtingen over de deurtelefoon die op de plannen van het gelijkvloers voorkomt. Die mag in geen geval de conservering in het gedrang brengen van de metalen sierelementen aan de voet van de trap.

Voormalige woning n.o.v. F. Bodson (1912)

De Commissie betreurt dat het ontwerp ook betreffende het woonhuis geen rekening houdt met het potentieel van het oorspronkelijke en ingenieuze plan. Zij betreurt dat de goed uitgebalanceerde trap die zich oorspronkelijk bevond tegen de mandeling muur vervangen werd door een betonnen en banaal exemplaar (zie foto 21 op plan 4/1). Het behoud van die trap was in het kader van fase II door de Commissie als minimumvereiste gesteld. Ook de originele indeling van het huis werd reeds deels verwijderd. De huidige aanvraag voor het inrichten van sanitair en het verder afwerken van dit deel van het complex vormt dus een spijtige bestending van de oorspronkelijke opties van de Regie.

Gevrijwaarde kantoren op niveau +1

De gevrijwaarde kantoren op niveau +1 maken geen deel uit van de huidige aanvraag. Het effectenverslag vermeldt dat die lokalen reeds werden “gerestaureerd” in een vorige fase. Daarvan werd geen enkel bewijs aan het dossier toegevoegd.

Tenslotte vraagt de Commissie het restauratiedossier te vervolledigen met een nauwkeurig lastenboek of duidelijke beschrijving van de ingrepen aan de beschermde elementen – met aanduiding van de restauratieopties en de materiaalkeuze en met detailplannen.

Zij staat dus ter beschikking van de ontwerpers en de bouwheer in het kader van de aanpassing van het dossier met het oog op een verzoening van het bouwprogramma en de erfgoedkundige waarde van het gebouw.

Met de meeste hoogachting,

A. VAN LOO
Secretaris

J. DEGRYSE
Voorzitter

kopie : D.M.L. van het Brussels Gewest